

“Euroopa Liidu ühiste pensionieesmärkide mõju Eesti pensionisüsteemile”

Tellija, teostaja, eesmärk

Tellijad: Riigikantselei ja Sotsiaalministeerium

Teostaja: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

Ene-Margit Tiit

Lauri Leppik

Andres Võrk

Reelika Leetmaa

Eesmärk:

Analüüsida Eesti pensionisüsteemi ja selle tausttegureid EL ühiste pensionieesmärkide ja indikaatorite alusel

EL avatud koordineerimise meetod pensionide valdkonnas:

3 üldeesmärki

11 konkreetset eesmärki

- Pensionide adekvaatsus
- Pensionisüsteemi jätkusuutlikkus
- Pensionisüsteemi kohandumine muutuvate oludega

Pensionide adekvaatsus

- 1) Sotsiaalse tõrjutuse vältimine
 - pensionäride vaesusriski vältimine
 - majanduslikust heaolust osasaamine
 - ühiskonnaelus osalemine

- 2) Elatustaseme säilitamise võimaldamine
 - riiklike ja erapensioniskeemide kättesaadavus
 - elatustaseme säilitamine peale pensionile jäämist

- 3) Solidaarsuse edendamine
 - põlvkonnasisene ja põlvkondadevaheline solidaarsus

Pensionisüsteemi finantsiline jätkusuutlikkus

4) Tööhõive määrade tõstmine

- üldise (15-64), naiste ja vanemaealiste (55-64) töötajate hõivemäärade tõstmine

5) Tööelu pikendamine

- tööjõust väljumise vanuse tõstmine
- stiimulid vanemate töötajate tööjõus osalemisele, sh peale pensioniiga
- varajase pensionilesiirdumise vältimine
- järk-järgulise pensionilesiirdumise võimaldamine

Pensionisüsteemi finantsiline jätkusuutlikkus

6) Pensionisüsteemi jätkusuutlikkus usaldusväärse fiskaalpoliitika kontekstis

- valmistumine rahvastikuvananemisega seotud koormuse kasvuks, sh pensionireformi abil
- võlakoormuse vähendamine
- sihtotstarbeliste pensionireservide loomine

7) Hüvitiste ja sissemaksete tasakaalustatud kohandamine

- majanduslikult aktiivse põlvkonna koormuse kasvu vältimine
- pensioniealistele inimestele adekvaatsete pensionide säilitamine

Pensionisüsteemi finantsiline jätkusuutlikkus

- 8) Erapensioniskeemide adekvaatsus ja turvalisus
 - asjakohane õiguslik raamistik ja järelevalve

Pensionisüsteemide kaasajastamine

9) Pensionisüsteemi kohandumine paindliku tööturu ja muutuvate töövormidega

- pensionisüsteemi ühilduvus hõivevormide muutustega
- füüsilisest isikust ettevõtjate pensioniõiguste tagamine
- pensioniõiguste ülekantavus töökoha vahetusel

10) Meeste ja naiste võrdne kohtlemine

- EL õigusest tulenevate põhimõtete rakendamine
- meeste ja naiste pensionierinevuste vähendamine

Pensionisüsteemide kaasajastamine

11) Pensionisüsteemi kohandumisvõime suurendamine

- pensionisüsteemi läbipaistvuse suurendamine
- kohandumine demograafiliste muutustega
- poliitiline konsensus pensionipoliitika suhtes
- informatsioon pikaajaliste arengute kohta
- pensionisüsteemi pidev monitooring

EL pensionieesmärkidest

- Tasakaal vastandlike suundumuste vahel
 - Vaesuse leevendamine ↔ varasema elatustaseme säilitamine
 - Pensionide adekvaatsus ↔ finantsiline jätkusuutlikkus
 - Pensionisüsteemide kaasajastamine ↔ senise sotsiaalse kaitse taseme säilitamine
- Erinevatel liikmesriikidel probleeme erinevate eesmärkidega

Alusmaterjalid

- EL liikmesriikide rahvuslikud pensionistrateegiad
- EL ühisraport 2003 – hinnang senise 15 liikmesriigi pensionipoliitikatele
- EL sotsiaalkaitsekomitee poolt välja töötatud pensioniindikaatorid

Analüüsis kasutatud andmed

- Sotsiaalkindlustusameti riikliku pensionikindlustuse registri andmed
 - pensioni saajad, pensionide suurused
 - pensionikindlustatute pensionistaaž ja aastakoefitsiendid
- Statistikaameti leibkonna eelarve uuringu ja Eesti tööjõu-uuringu andmed
- Eesti Väärtpaberite Kesksregistri andmed
 - kogumispensioniga liitujad

Meetoditest

- Analüüsi registri- ja uuringute andmeid
- Koostati pensionimudel pensionisüsteemi tulude ja kulude prognoosimiseks
- Arvutati kõigi seni kokkulepitud EL pensioniindikaatorite väärtused Eesti jaoks
- Analüüsi Eesti pensionisüsteemi puudutavate õigusaktide sätteid

Lisa: EL pensionieesmärgid

Liikmesriigid peavad:

EL pensionieesmärk nr. 1 – sotsiaalse tõrjutuse vältimine

- Tagama, et vanemaealised ei satu vaesusriski ja nende elatustase on piisav; samuti, et nad saavad osa oma maa majanduslikust heaolust ning saavad aktiivselt osaleda avalikus, sotsiaalses ja kultuurielus.*

EL pensionieesmärk nr. 2 – elatustaseme säilitamise võimaldamine

- Tagama kõigile inimestele asjakohaste (avalike ja/või era) pensionikorralduste kättesaadavus, võimaldades neil teenida õigust pensionile, et mõistlikul määral säilitada elatustaset peale pensionile jäämist.*

EL pensionieesmärk nr.3 – solidaarsuse edendamine

- *Edendada põlvkonnasisest ja põlvkondadevahelist solidaarsust.*

- **Liikmesriigid peavad rakendama mitmekülgset strateegiat, et asetada pensionisüsteemid tugevale finantsalusele:**

EL pensionieesmärk nr. 4 – tööhõive määrade tõstmine

- *Saavutama kõrge tööhõive taseme, rakendades vajadusel laiaulatuslikke tööturureforme, nagu kirjeldatud Euroopa tööhõivestrateegias, ning kooskõlas üldiste majanduspoliitika suunistega.*

EL pensionieesmärk nr. 5 – tööelu pikendamine

- Tagama, et tööturu- ja majanduspoliitika kõrval ka kõik asjakohased sotsiaalkaitstesüsteemid, eriti pensionisüsteemid, pakuvad tõhusaid stiimuleid vanemate töötajate tööjõus osalemisele; et töötajaid ei ergutataks siirduma pensionile ennetähtaegselt ning neid ei karistataks tööturul püsimise eest peale üldist pensioniiga; samuti, et pensionisüsteemid võimaldaksid järk-järgulist pensionile siirdumist.*

***EL pensionieesmärk nr.6 –
pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse
tagamine usaldusväärse fiskaalpoliitika
kontekstis***

- *Asjakohasel viisil reformima pensionisüsteeme, võttes arvesse üldist eesmärki säilitada avaliku sektori finantsiline jätkusuutlikkus. Samas, pensionisüsteemi jätkusuutlikkusega peab kaasnema usaldusväärne fiskaalpoliitika, kaasa arvatud, kus vajalik, võlakoormuse vähendamine. Käesoleva eesmärgi saavutamiseks rakendatavad strateegiad võivad sisaldada ka sihtotstarbeliste pensioni reservfondide loomist.*

EL pensionieesmärk nr.7 – hüvitiste ja sissemaksete tasakaalustatud kohandamine

- *Tagama, et pensionikorraldus ja reformid säilitavad õiglase tasakaalu aktiivse ja pensioniealise elanikkonna vahel, nii et esimestele ei langeks liiga suur koormus ja teistele säilitatakse adekvaatsed pensionid.*

***EL pensionieesmärk nr.8 –
erapensionisüsteemide adekvaatsus ja
finantsiline turvalisus***

- *Tagama asjakohase õigusliku raamistiku ja usaldusväärse administreerimise abil, et era- ja avaliku sektori eelfinantseeritud pensioniskeemid on võimelised maksma pensione nõutava efektiivsuse, finantssuutlikkuse, õiguste ülekantavuse ja turvalisusega.*

EL pensionieesmärk nr.9 – kohandumine paindliku tööhõive ja karjäärimustritega

- Tagama, et pensionisüsteemid ühilduvad tööturu paindlikkuse ja turvalisuse nõuetega; et tööjõu mobiilsus liikmesriikide siseselt ja liikmesriikide vahel ning hõive mitte-standardses vormis ei kahjustaks isikute pensioniõiguse kujunemist, samuti, et pensionisüsteemid ei pärsiks tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana.*

EL pensionieesmärk nr.10 – naiste ja meeste suurem võrdsus

- *Tegema muudatusi pensionikorralduses eesmärgiga tagada meeste ja naiste võrdne kohtlemine, võttes arvesse EL õigusest tulenevaid kohustusi.*

EL pensionieesmärk nr.11 – muuta pensionisüsteem kohandumisvõimeliseks

- Muutma pensionisüsteemid läbipaistvamaks ning muutuvate oludega kohandamisvõimeliseks, nii et kodanikud saaksid neid jätkuvalt usaldada; pakkuma usaldusväärset ja kergestimõistetavat informatsiooni pensionisüsteemide pikaajaliste arengute kohta, eriti mis puudutab hüvitiste ja sissemaksete määrade tõenäolist arengut; püüdma saavutada võimalikult laia konsensust pensionipoliitika ja reformide suhtes; parandama pensionireformi ja –poliitika monitooringu metodoloogilist baasi.*